

Rozenoord -Bloedoord- Heldenoord

Op deze plek werden tussen september 1944 en april 1945 140 mannen gefusilleerd. De meesten van hen waren jong, de jongste Paulus Conijn, 18 jaar en velen van hen betrokken bij het verzet. De slachtoffers kwamen uit alle lagen van de bevolking: ambtenaren, artsen, kappers, kantoorbedienden, studenten, veehouders, mariniers, fabrieksarbeiders.

Op negen verschillende dagen werden ze, twee aan twee geboeid, in overvalwagens afgevoerd vanuit het Huis van Bewaring aan de Weteringschans naar deze plaats aan de Amsteldijk: de voormalige Rozenkwekerij en geliefd bij wandelaars en dagjesmensen zoals nu nog steeds het geval is. Net als op andere plaatsen in Amsterdam zoals de Apollolaan en het Weteringcircuit, werden ze gefusilleerd als represaille voor het verzet dat toen, aan het einde van de oorlog, steeds groter werd omdat ook de Nederlandse bevolking steeds directer werd getroffen, door ontberingen, door honger en door de tewerkstelling van Nederlandse jongens en mannen voor de Duitse arbeidsinzet.

Op 22 mei 1945, 75 jaar geleden, werden de eerste bloemen neergelegd door de echtgenotes, kinderen, familieleden en naasten van de slachtoffers ter nagedachtenis aan hun dierbaren op de plaats waar de executies hadden plaatsgevonden. Op die datum schrijft Frans Hendriks, directeur van Tennispark Amstelzicht dat naast Rozenoord ligt, een ooggetuigenverslag met de titel *Rozenoord- Bloedoord- Heldenoord*. Directeur Hendriks wilde getuigenis afleggen van wat hij had gezien. Het was een aanklacht, een aanklacht tegen het onrecht en de willekeur, als eerbetoon aan de slachtoffers en misschien ook om het ondraaglijke wat hij had gezien draaglijker te maken door het te delen.

In 1945 werd er een vlaggenmast neergezet op de plaats waar de fusillades hadden plaatsgevonden en het bleef een sobere gedenkplaats toen er in 1973 een eenvoudige gedenksteen werd neergezet dat in 1981 een stukje werd verplaatst als gevolg van de bouw van de brug over de Amstel, de Rozenoordbrug. Zo staat de gedenksteen er nu nog. Sober, bijna verscholen, op deze plaats van schaamte.

Sinds 1945 worden de slachtoffers herdacht. Nu, 75 jaar later, spreekt de getuigenis van Hendriks nog even krachtig. Daarom willen wij zijn woorden hier nogmaals laten horen, ter nagedachtenis aan de slachtoffers, maar ook aan Frans Hendriks aan wie wij deze getuigenis van het onrecht te danken hebben en die de beelden hiervan zijn hele leven mee heeft moeten dragen:

In de grauwe gure ochtenden van den barren hongerwinter 1944- 1945 reden langs de oevers van de

[] Amstel verschillende malen de lugubere overvalwagens van de "Grüne" naar een plek achter het geslechte Rozenoord bij den Ringspoordijk.

Een klamme vrees beving mij telkenmale als ik deze eerste verschijnselen waarnam, en de angstvraag welke als een schrille schreeuw in mij op of dit hemelstergende schouwspel niet te verhinderen of te voorkomen was.

Doch telkens moest ik machteloos en met verbeten woede de gruwe ongerechtigheden aanschouwen, die daar voltrokken werden aan onze "besten" van den Nederlandschen stam, aan onze jongens en mannen, die getracht hebben, met zeer bekrompen middelen, verzet te bieden tegen het willekeurig despotisme en

ongemeen rechtloos optreden van den gehaten bezetter, van de intens verachtte nazi-horden.

Ik zag de methodisch grondlich genomen maatregelen treffen, die aan het op te voeren drama een ongestoord en vlot verloop zouden verzekeren.

Een stilte volgde dan als een somber voorteken van een naderend onheil, alleen nu en dan onderbroken door schell en barsch geschreeuwde commando's.

Het verkeer langs de weg was door een afzetting opgehouden en het wachten was nu slechts nog op de komst van de laatste overvalwagen. Tot op de plek van de executie reed deze voor waarna de slachtoffers twee aan twee geboeid werden uitgeladen en in het gelid werden opgesteld.

Vanaf mijn niet al te ver verwijderde schuilplaats kon ik de verbeterde bleke gezichten waarnemen, zag ik de verwilderde haren van hun ontblootte hoofden, zag ik in helle angst hun schrikogen turen in de verte naar... dierbaren en vrienden naar alles wat hun lief en heilig was, ik voelde hun gedachten uitstralen over den lagen vochtigen grond naar mij, onzichtbare stille getuige, die hun opdracht ontving hun laatste boodschap aan de wereld over te brengen, hun laatste boodschap, dat zij als helden den dood in het gezicht zagen zooals zij als helden het gevaar van het verzet hadden getrotseerd. []

Na een korte stilte weerklonk een commando en volgde het salvovuur, waarna de eerste slachtoffers in elkaar zakten, en de aan hen geboeide kameraad mede neerhaalde, snel daarop volgde een tweede en meerdere salvo's van machinepistolen en geweervuur. []

Als een troep angstige schichtige honden, doch nochtans met de air van hun hoogmoedige heerszuchtige allures volgden nu snel de maatregelen tot uitwissching van hun misdaad.

Onvaderlansche handlangers van een politiek gelijkgeschakelde partij laden de lijken van onze dierbaren op een vrachtwagen, waarna deze met dekzeil bedekt en vastgesjord in de richting Velsen onder escorte van Grune verdween. Vervolgens omwoelden de wachtposten den met bloed doordrenkten grond.

Enkele minuten later waren de laatste helsvoddens verdwenen en zwierf ik in gedachten verzonken over de door bloed geheiligde plek. Twee patroonhulsen, die ik vond, zijn de eenige directe bewijzen van de misdaden die daar werden gepleegd. Daar op Rozenoord, toen Bloedoord, nu Heldenoord.

140 Nederlanders lieten daar hun leven, 140 strijders betaalden daar met hun leven onze vrijheid.

Bij de laatste executie op 14 april 1945 's morgens om 9 uur schreeuwde een van hen ons Nederlanders zijn laatste woorden toe "voor Koningin en Vaderland" waarop in de volgende seconden het moordend lood zijn fiere borst doorboorde.

Onvergetelijk zijn deze woorden in mijn hart gebelevend, onvergetelijk, omdat zij kwamen van een held in stervensnood, van een held die ons, die bleven leven, die plicht toeschreeuwde, die wij uit zijn naam hebben te vervullen. []

() Helden van Rozenoord, we zullen u nimmer vergeten!¹

Wij zullen nimmer vergeten ook al blijven we niet haten. Diep in ons moet gaan groeien een besef van groote verantwoordelijkheid voor de toekomst van onze kinderen, van ons volk... van de geheele mensheid.

We zullen hebben te vechten met alle kracht, die in ons is, voor een samenleving waarin slechts plaats kan zijn voor harmonie, voor recht en gerechtigheid.

Deze levenden nam gij weg uit ons midden, maar zij herleven in onze herinnering!²

Sinds 1945 worden zij herdacht. 75 jaar later staan we hier en noemen de namen van hen die we niet vergeten.

Rozenoord, maandag 4 mei 2020, 09.00u.

4 en 5 mei comite Stichting Kindermonument/Markt voor Joden, Buurt en Speeltuinvereniging Amsterdam Zuid.

1. Fr. Hendrixx, *Rozenoord, Bloedoord, Heldenoord*. 1945, Uitgeverij FIX, Amsterdam.

2.K. Sixma, Voorwoord in *Rozenoord, Bloedoord, Heldenoord*.